

Małowist, Marian

"Recueil de documents relatifs á l'histoire de l'industrie drapière en Flandre", 2-me partie "Le Sud-Ouest de la Flandre depuis l'époque bourguignonne", par Henri E. De Sagher, Bruxelles 1951 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 45/1, 100-101

1954

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

stopniu górników kutnohorskich. Powodów małej aktywności biedoty w Kutnej i Horze należałoby szukać gdzie indziej. Inne, drobne zresztą błędy Macka, prostują w swych recenzjach Z. Fiala⁷ i F. K a v k a⁸.

Wszystkie te niedociągnięcia, nietrudne do zlikwidowania w następnych wydaniach książki, nie mogą zmniejszyć jej olbrzymiej wartości zarówno naukowej, jak i popularyzacyjnej. Przełomowe jej znaczenie w historiografii czechosłowackiej trafnie scharakteryzował F. Kavka: „Powstała książka obliczona na najszerszy krąg czytelników, która swym przystępnym i zajmującym stylem, swą bojową tendencją zwróciła na siebie uwagę i stała się wprost przykładem zastosowania hasła, rzuconego na I konferencji ideologicznej w Brnie — „Wiedza idzie z ludem”⁹. Książka Macka została odznaczona nagrodą państwową za r. 1952.

Należałoby dodać jeszcze, że udostępnienie książki Macka w przekładzie polskiemu czytelnikowi byłoby jak najbardziej pożądane. Biblioteka Historyczna „Książki i Wiedzy”, którą już niejedną popularną obcą pracę w ten sposób nam przekazała (m. in. również czeskie), zasłużyłaby niewątpliwie na wdzięczność zajmąwszy się tą sprawą.

Benedykt Zientara

Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre. Deuxième Partie. Le Sud-Ouest de la Flandre depuis l'époque bourguignonne, par Henri E. De S a g h e r. Publié par les soins de Johan De S a g h e r, Hans v a n W e r v e k e et Carlos W y f f e l s, tome 1 (*Documents généraux Armentières - Caëstre*), Académie Royale de Belgique, Commission Royale d'Histoire, Bruxelles 1951, s. 653.

Ukazanie się nowego tomu cennej publikacji źródeł dotyczących sukiennictwa flandryjskiego należy witać z wielkim zadowoleniem. Wydawnictwo to, zapoczątkowane w r. 1906 przez P i r e n n e 'a i E s p i n a s 'a było prowadzone przez tych uczonych do r. 1924, kiedy opublikowano tom IV i w ten sposób zakończono dział źródeł do okresu od w. XIII do r. 1384. Podjęta obecnie kontynuacja obejmie w zasadzie epokę burgundzką, a więc od r. 1384 do objęcia władzy w Niderlandach przez dynastię habsburską. Taka ściśle „polityczna” chronologizacja zagadnień czysto gospodarczych musi oczywiście wzbudzić wiele zastrzeżeń, nie przekreśla to jednak znaczenia samej publikacji. Zresztą wydawcy nie przestrzegają *terminus ad quem*, stale go przekraczając. Krótką przedmowę do niniejszego tomu napisał H. V a n W e r v e k e, najlepszy obecnie znawca dziejów gospodarczych średniowiecznej Flandrii. Dowiadujemy się, że nie żyjący już obecnie wydawca H. E. D e S a g h e r, uczeń Pirenne'a, podjął pracę nad wydaniem interesujących nas tu źródeł już przed r. 1920 w związku z przygotowaniem swej rozprawy doktorskiej. Przeprowadził żmudne poszukiwania w licznych drobnych archiwach w Belgii i Francji. Kompletowanie nowej serii źródeł do dziejów sukiennictwa flandryjskiego pochłonęło mu wiele lat pracy. Śmierć De Saghera spowodowała dalsze odroczenie publikacji, której tom II ukazał się dopiero w r. 1951 dzięki staraniom jego syna. W wydaniu wzięli udział H. V a n W e r v e k e i M. C. W y f f e l s. Swoją drogą jakże symptomatyczny dla braku opieki państwa nad nauką

⁷ ČSČH, jw.

⁸ „Nowa Myśl” nr 5, 1952.

⁹ Tamże s. 416. Mowa o konferencji ideologicznej czechosłowackich pracowników nauk w Brnie. 27.II — 1.III.1952; szerzej o niej w „Kwart. Hist.” nr 2, 1953, s. 387 i nast.

jest fakt, że tak podstawowe materiały źródłowe musiały czekać na opublikowanie aż do momentu ukończenia studiów przez młodego De Saghera.

Część pierwsza recenzowanego tu tomu obejmuje 34 dokumenty o charakterze ogólnym; przeważnie dotyczą one walki prowadzonej przez m. Ypres z sukiennictwem wiejskim, ostro konkurującym z rzemiosłem miejskim. W walce tej biorą udział władcy Flandrii: ks. Filip Dobry i jego następcy aż do Karola V włącznie, na ogół udzielając poparcia dla Ypres, które jednak mimo to nie zdołało uwolnić się od konkurencji producentów wiejskich. Inni sprzymierzeńcy Ypres to Gandawa i Bruges, które zwłaszcza w okresie chaosu politycznego na przełomie XV i XVI w., starają się mniej lub więcej brutalnymi metodami zniszczyć dokuczliwą konkurencję ze strony rzemiosła wiejskiego. Polityka większych miast flandryjskich w XV i na początku XVI w. jest więc kontynuacją tego, co — jak wynika z pierwszych czterech tomów *Documents* — działo się już i w XIV w. Jest to zarazem interesujący materiał naświetlający problem ucisku ludności chłopskiej przez mieszczaństwo w epoce feudalizmu. Moment przymusu pozaekonomicznego wywieranego w celach gospodarczych występuje tu bardzo jaskrawo.

Część druga, najobszerniejsza (od s. 99 do 509), dotyczy miasta Armentières, jednego z największych ośrodków tzw. nowego sukiennictwa flandryjskiego w XV i XVI w. Najstarszy dokument dotyczący sprawy nadania Armentières nowej pieczęci sukienniczej w miejsce starej, która uległa zniszczeniu, pochodzi z r. 1413, ale następny dopiero z r. 1510. Jest to pierwsza znana redakcja statutu sukienniczego tego miasta. Statuty te wydawał magistrat miasta. Wydawca nie ograniczył się do zamieszczenia statutów, zresztą bardzo licznych i wskazujących na znaczne zmiany zachodzące w technice i stosunkach produkcji na terenie miasta. W dziale tym znajdujemy nie tylko liczne elementy ustawodawstwa miejskiego w dziedzinie sukiennictwa, ale i informacje dotyczące handlu suknem, rachunki miejskie związane z sukiennictwem, wiadomości o sporach wśród producentów, wykazy sukienników itp. Większość dokumentów dotyczy w. XVI; wiek XVII i początek XVIII jest słabo reprezentowany, co zresztą tłumaczy się upadkiem wytwórczości sukna w Armentières w ciągu tych dwóch stuleci.

Następne działy dotyczą Bailleul, niewielkiego ośrodka produkcji, który po upadku w XIV, w w. XVI znowu się nieco podniósł, i Bergues-Saint-Winoc. Dzieje sukiennictwa w tej ostatniej niewielkiej miejscowości zostały już opracowane dosyć dawno przez E. C o o r n a e r t a, tak że materiały ogłoszone w *Documents* nie wnoszą niczego specjalnie nowego. Zapoznajemy się tu z okresem od r. 1412 do 1580. Kilka dokumentów czy też informacyjnych notatek pochodzących od wydawcy dotyczy sukiennictwa wiejskiego w Bondues, Bousbecques i Caëstre.

Publikacja De Saghera będzie bardzo pożyteczna dla historyków i to nie tylko w Belgii. Zawiera ona bogate informacje dotyczące dziejów techniki sukienniczej i jej przeobrażeń. Historyk znajduje tu sporo materiału oświetlającego problem rzemiosła w okresie feudalizmu oraz kwestię powstawania układu kapitalistycznego. Z tego ostatniego względu źródła wchodzące w skład publikacji Pirenne'a i Espinasa oraz De Saghera są właśnie szczególnie interesujące.

Należy sobie życzyć, by możliwe najszybciej ukazały się dalsze tomy publikacji De Saghera, bo przecież dotychczasowe przerwy między poszczególnymi tomami były jednak o wiele za długie, zwłaszcza jak na tak zamożny kraj jak Belgia. Trzeba także mieć nadzieję, że wydawcy dalszej części zaopatrzą ją w obszerny indeks nazw geograficznych, często trudno uchwytnych na mapie, oraz w skorowidz terminów technicznych, prawnych itd., zwłaszcza że pożyteczna publikacja De P o e r c k a, dotycząca techniki sukiennictwa flandryjskiego, oparta jest na materiale źródłowym pochodzącym tylko z pierwszych czterech tomów, wydanych jeszcze pod redakcją Pirenne'a i Espinasa.